

Mraković, M., V. Juras i N. Sabioncello

Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb

**RELACIJE IZMEĐU NEKIH DIMENZIJA
SOCIJALNE PRILAGODLJIVOSTI I ANGAŽIRANOSTI
KINEZILOŠKIM AKTIVNOSTIMA**

THE RELATIONSHIPS BETWEEN SOME DIMENSIONS OF SOCIAL ADAPTABILITY AND PARTICIPATION IN SPORTS ACTIVITIES

Six tests for the assessment of some of the social adaptability dimensions and four scales for sports participation assessment were administered to a sample of 809 male Zagreb high school seniors.

Using factor analysis technique, twelve dimensions of social adaptability were isolated (two from the item intercorrelation matrix of each test). It was not possible to interpret these dimensions independently of very well known personality factors, which are basically responsible for the type of individual's behavior in some social field.

Statistically significant but not very close relationships between social adaptability dimensions and intensity of sports activity were obtained using regression analysis. These relationships were explained by the influence of different regulative mechanisms. It would appear that among them the greatest importance could be attributed to the control mechanisms, which regulate the degree of excitation and inhibition of the central nervous system functions.

ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ НЕКОТОРЫМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ ВОЗМОЖНОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ И СТЕПЕНЬЮ ЗАНЯТИЯ СПОРТОМ

В выборке, состоящей из 809 учеников выпускных классов средних школ в Загребе, применена батарея из 6 измерительных инструментов для оценки некоторых характеристик возможностей социальной адаптации, а также и шкала для определения степени занятия спортом.

При помощи факторного анализа выделено 12 факторов способности социальной адаптации, интерпретация которых была возможна только на основании хорошо известных факторов личности, определяющих поведение человека в определенных социальных условиях.

На основании регрессионного анализа определена небольшая, но статистически достоверная, связь между характеристиками способности социальной адаптации и степенью занятия спортом. Эту связь можно объяснить, как функцию различных механизмов, среди которых решающую роль играют, кажется, контрольные механизмы, регулирующие степень эксцитации и ингибиции функций центральной нервной системы.

0. UVOD

Ljudsko ponašanje bez sumnje je i sociološki determinirano zbog znatnog utjecaja okoline na veći broj dimenzija psihosomatskog statusa pri procesima stvaranja uvjetovanih mehanizama koji to ponašanje reguliraju. Na osnovu ovog saznanja neki pretežno sociološki orijentirani istraživači pokušali su utvrditi dimenzije prilagodljivosti socijalnu sredinu koje bi imale samosvojnju, sociološki uvjetovanu egzistenciju. Međutim, testovi konstruirani u tu svrhu dali su rezultate koji su se mogli interpretirati kao sociološke kategorije samo fenomenološki, prema manifestacijama u međuljudskim odnosima, ali ne i različito od poznatih psihičkih osobina, kao što su konativne dimenzije — koje određuju tip ponašanja i manifestiraju se u nekom socijalnom polju.

Za razliku od testova za procjenu nekih dimenzija ličnosti odgovornih za tip ponašanja, koji u različitim kulturama zasigurno pokazuju iste značajke, malobrojni testovi socijalne prilagodljivosti ne daju iste rezultate u različitim društvenim zajednicama. To se događa pretežno zbog znatnih razlika u teorijskim konceptima o dobro adaptiranoj ličnosti, pa prema tome i razlika u indikatorima za njihovu procjenu, koji se ne mogu primijeniti u različitim zemljama ili regijama bez značajne transformacije sadržaja zadatka.

U ovom radu primijenjen je sistem od šest skala socijalne prilagodljivosti proizašlih iz vjerovanja da su dimenzije socijalne prilagodljivosti različite od osnovnih konativnih faktora. Međutim, već se nakon prvih ispitivanja na našoj populaciji (Momirović, K., Hrnjica S. i Petrović K., 1972; Mraković, Juras, Sabioncello, 1973; Hokeš A., 1974) uočilo da su intencionalni predmeti mjerenja skala definirani kao kooperativnost i sposobnost rukovođenja, spremnost za saradnju odnosno tendencija ka aktivnoj ili pasivnoj socijalnoj izolaciji, nepovjerenje u ljude — generalno i situaciono, povjerenje u ljude, nekooperativnost i sebičnost, ne mogu razmatrati nezavisno od psihičkih osobina, budući da se u svakoj od skala mogu prepoznati indikatori nekih fundamentalnih dimenzija ličnosti koje su, u stvari, značajno odgovorne za socijalnu adaptaciju.

Premda se u osnovi socijalne prilagodljivosti nalaze dimenzije ličnosti, sigurno je da analiza rezultata testova namijenjenih procjeni dimenzija socijalne prilagodljivosti ipak može poslužiti boljem uvidu u probleme socijalne adaptacije, pogotovo iz razloga što je uloga pojedinih psihičkih funkcija i dimenzija ličnosti u ponašanju u raznim socijalnim situacijama za sada relativno najmanje izučavano područje.

Kineziologija kao znanost također se interesira za probleme socijalne prilagodljivosti zbog toga što su kineziološke aktivnosti pogodno forma djelovanja na socijalnu adaptaciju. Informacije

koje će se dobiti ovim istraživanjem omogućit će bolji uvid u strukturu latentnih dimenzija socijalne prilagodljivosti, te će poslužiti saznanju o njihovoj povezanosti sa angažiranošću kineziološkim aktivnostima. Prema tome, osnovni je cilj ovog istraživanja da se utvrde relacije između nekih dimenzija socijalne prilagodljivosti i stupnja angažiranosti kineziološkim aktivnostima, kako bi se na temelju toga mogle postaviti hipoteze o relativnom uticaju tih aktivnosti na socijalnu adaptaciju.

1. UZORAK ISPITANIKA

Ispitivanje je provedeno na uzorku ispitanika izvedenom iz populacije učenika trećih i četvrtih razreda srednjih škola grada Zagreba, muškog spola, starih 17 do 19 godina.

Nakon što su utvrđene škole koje su pokazale spremnost za suradnju, slučajnim izborom odabrane su škole na taj način da adekvatno budu zastupljene gimnazije i tipične srednje stručne škole. Ispitan je ukupno 551 učenik srednjih stručnih škola i 268 ispitanika iz gimnazija što približno odgovara odnosu ukupnog broja učenika tih grupa škola. Prema tome konačni efektiv uzorka iznosio je 809 ispitanika.

2. UZORAK MJERNIH INSTRUMENATA

Procjena različitih aspekata socijalne prilagodljivosti izvršena je pomoću šest petostepenih skala Likertovog tipa s modalitetima odgovora koji variraju u rasponu od „potpuno točno” do „potpuno netočno”.

Konačnu verziju skala kakve su upotrebljene u ovom istraživanju izvršili su K. Momirović, K. Petrović i S. Hrnica (1972) i to modifikacijom Cowellovog testa za mjerenje socijalne prilagodljivosti (skala SP-1), te dodavanjem itema produktu faktorske analize upitnika SZ-70 koji su konstruirali S. Hrnica i R. Bujanović 1970 (ostalih pet skala, SP-2 do SP-6).

Broj verbalnih stimulansa varira od dvadeset koliko imaju skale SP-2 i SP-4, do dvadeset četiri koliko ima skala SP-1. Skala SP-6 ima dvadeset jedan stimulus, skala SP-3 dvadeset dva, a skala SP-5 dvadeset tri stimulusa. Iako sadržaj itema svih šest skala ima intenciju mjerenja socijalne prilagodljivosti, svaka pojedina skala ima specifičan, mada ne i sasvim nezavisan semantički sadržaj u odnosu na karakteristično obilježje socijalne prilagodljivosti, tj. u odnosu na neka svojstva ličnosti od značaja za ponašanje ljudi u socijalnim situacijama.

U svom manifestnom obliku skale su sastavljene na slijedeći način:

Skala SP-1 mjeri svojstva ličnosti koja se mogu okarakterizirati uglavnom kao kooperativnost, sklonost rukovođenju i

preuzimanju odgovornosti i kao prihvaćanje uobičajenih moralnih standarda ponašanja u grupi.

Skala SP-2 namijenjena je procjeni svojstva ličnosti na čijem se pozitivnom kraju nalazi spremnost za suradnju s drugima, a na negativnom tendencija ka aktivnoj ili pasivnoj socijalnoj izolaciji.

Skala SP-3 namijenjena je aproksimaciji svojstva ličnosti preliminarno označenog kao nepovjerenje u ljude i to u rasponu od izrazitog nepovjerenja u ljude do odsustva nepovjerenja.

Skala SP-4 konstruirana je za procjenu svojstva ličnosti preliminarno označenog kao povjerenje u ljude, ali tako da prvi ekstrem („potpuno točno”) ukazuje na maksimalno povjerenje u ljude, a posljednji („potpuno netočno”) odsustvo povjerenja.

Skala SP-5 namijenjena je aproksimaciji svojstva ličnosti preliminarno označenog kao nekooperativnost, pri čemu prvi ekstrem („potpuno točno”) ukazuje na izrazito odsustvo kooperativnosti, a posljednji („potpuno netočno”) na izrazito prisustvo kooperativnosti.

Skala SP-6 namijenjena je procjeni svojstva ličnosti preliminarno označenog kao sebičnost, pri čemu oznaka „potpuno točno” ukazuje na izrazitu sebičnost, a „potpuno netočno” na izrazito odsustvo sebičnosti.

Svih je šest skala u modificiranoj formi prvi put primijenjeno 1972. godine, kada je izvršena i njihova validacija (K. Momirović, K. Petrović i S. Hrnica, 1972), i to na uzorku od 388 ispitanika reprezentativnom za jugoslavensku populaciju muškaraca starih 18 — 27 godina.

Skale pokazuju neujednačene metrijske karakteristike. Imaju uglavnom zadovoljavajuću diskriminativnost, a i koeficijenti homogenosti skala nalaze se u granicama zadovoljavajućih numeričkih vrijednosti koje nisu ispod 0.60, izuzev testa SP-6 s nešto nižom vrijednošću (0.46), koja je ispod uobičajene za ovakav tip mjernog instrumenta.

Pouzdanost testova procijenjena Spearman-Browneovom metodom uglavnom je zadovoljavajuća izuzev testa SP-5 koja je niska i iznosi svega 0.59. Najveću pouzdanost ima skala SP-3, koja iznosi 0.92. Skala SP-1 ima $R_{tt} = 0.84$, SP-2 = 0.86, SP-4 = 0.89 i SP-6 = 0.81.

Za procjenu intenziteta angažiranosti kineziološkim aktivnostima upotrebene su skale Thurstoneovog tipa (Mraković, M., 1969) s podjednako zadovoljavajućim metrijskim karakteristikama.

3. METODE OBRADÉ REZULTATA

Iz normaliziranih rezultata svake od šest skala za procjenu socijalne prilagodljivosti izračunane su matrice interkoleracija njihovih itema. Glavne komponente ovih matrica, značajne po PB kriteriju, transformirane su u oblimin poziciju. Pri tom su izračunane unikne varijance za iteme svakog skupa iz baterije SP, kao i najmanja zajednička varijanca svakog skupa posebno. Nakon toga je učinjena regresiona analiza skala angažiranosti kineziološkim aktivnostima u prostoru oblimin faktora izoliranih iz svakog od šest skupova indikatora socijalne prilagodljivosti. Pri tome su rezultati u četiri skale angažiranosti kineziološkim aktivnostima sumirani tako da je dobijen po jedan jedini rezultat za svakog ispitanika, pa je učinjena samo jedna regresiona analiza.

4. REZULTATI I DISKUSIJA

4. 1. Faktorska struktura testova za procjenu socijalne prilagodljivosti

Faktorizacija svake od šest matrica interkoleracija proizvela je po dvije glavne komponente (dakle ukupno dvanaest glavnih komponenata), značajnih po PB kriteriju. Svaka od šest početnih solucija transformirana je u oblimin poziciju. Izolirane dimenzije po strukturi itema koji ih sačinjavaju ne razlikuju se od struktura dobijenih prethodnim istraživanjima pa bi shodno tome njihova fenomenološka interpretacija mogla biti slična intencionalnim predmetima mjerenja kako su ih formulirali autori skala socijalne prilagodljivosti. Međutim, dimenzije socijalne prilagodljivosti nije moguće, a niti opravdano razmatrati samo u manifestnom prostoru zbog toga što je socijalno ponašanje i općenito socijalna adaptacija očito pod utjecajem većeg broja uzajamno višestruko povezanih činilaca strukture ličnosti, koji su rezultat konvergencije dispozicija i egzogenih faktora. Oni formiraju posebne mehanizme koji reguliraju odnos pojedinca prema socijalnoj sredini. Stoga je dvanaest faktora dobivenih u ovome radu interpretirano pod vidom nekih dobro poznatih tipičnih modaliteta ponašanja obuhvaćenih prostorom konativnih faktora. Teško je vjerovati da i takav pristup interpretaciji dobivenih faktora ima svoje puno opravdanje, jer je, po svemu sudeći, socijalna prilagodljivost pod utjecajem vrlo kompleksnih regulativnih mehanizama, koji nisu odgovorni samo za uski opseg ponašanja obuhvaćen pojmom konativnih faktora, već ti mehanizmi vjerojatno reguliraju znatno složenije odnose socijalne adaptacije.

Ipak, da bi se utvrdile relacije između izoliranih dimenzija socijalne prilagodljivosti i angažiranosti kineziološkim aktivnostima, zadržana je interpretacija izoliranih faktora kao nekih tipič-

nih modaliteta ponašanja, ne samo iz razloga što se može opravdano pretpostaviti da dobiveni faktori predstavljaju strukture vrlo slične konativnim faktorima (jer su i čestice pojedinih skala SP slične ili identične tvrdnjama nekih dobro poznatih testova za procjenu konativnih faktora), već i zbog toga što nedostaje drukčiji teoretski model. Ovim bi se modelom, kada bi bio konstruiran na temelju prethodnih istraživanja mogao barem hipotetski formulirati utjecaj regulativnih mehanizama na socijalnu prilagodljivost, koji su po svemu sudeći presudni za socijalno ponašanje.*

Svaka od šest primjenjenih skala socijalne prilagodljivosti proizvela je po dva faktora. Dobiveni faktori, ne bez osnova, interpretirani su skladno psihološkim, a ponegdje psihoanalitičkom teorijama ličnosti, posebno teorijama o strukturi konativnih faktora.

U skali SP-1 prvi oblimin faktor definiran je kao dominacija, jer se sadržaj relevantnih tema odnosi na zadovoljavanje socijalnih motiva manifestiranih potrebom za dominacijom, koja regulira tip socijalnog ponašanja karakterističnog za uspješno rukovođenje grupom. Drugi oblimin faktor u toj skali sadrži crte ličnosti prepoznatljive kao ekstraverzija, neka obilježja integrirane ličnosti, konformizma, kao i neka obilježja socijalnih motiva koji se obično nazivaju grupna identifikacija.

U skali SP-2 prvi izolirani faktor odnosi se vjerojatno na aktivnu socijalnu izolaciju s agresivnom komponentom čija je etiološka osnova izgleda u slaboj kontroli ekscitatornih procesa, što može uvjetovati poremećaje steničnog karaktera. U tom faktoru prepoznatljiva je struktura jednog od konativnih faktora i to vjerojatno u smislu *harrise* kako ju je definirao Cattell. Naime, aktivno harično ponašanje može biti posljedica natpros-

ječne agresivnosti, a analiza tvrdnji koje definiraju ovaj faktor ukazuje na tip socijalne prilagodljivosti u kojem je sadržana takva ili možda slična konativna struktura.

Ako se drugi oblimin faktor u ovoj skali usporedi s područjem konativnih faktora, može se konstatirati da je on odgovoran za harično ponašanje bez izražene agresivnosti, a vjerojatno bi se mogao usporediti i s drugim crtama ličnosti koje reguliraju takva obilježja socijalne prilagodljivosti.

U trećoj skali (SP-3) niti prvi, a niti drugi oblimin faktor također nisu striktno sociološki fenomeni. Iz dosadašnjih radova o konativnim faktorima može se pretpostaviti da u osnovi ova dva faktora socijalne prilagodljivosti leži mehanizam projekcije koji je proizveo dva različita intenziteta paranoidnosti i paranoidne sumnjičavosti. Paranoidna sumnjičavost najvećeg intenziteta može se, naime, shvatiti kao apriorni obrambeni stav prema društvenoj okolini, a osnova mu je mehanizam projekcije, kao što je npr. kod Cattellove protenzije. Prema tome, koristoljublje kao intencionalni predmet mjerenja ove skale moglo bi se povezati s izrazitom patološkom paranoidnošću, čiji je intenzitet dostigao razinu, odgovornu za formiranje sistema antisocijalnih stavova prema svim članovima društvene sredine. Izgleda da ovakav sistem antisocijalnih stavova može biti u osnovi koristoljublja.

U skali SP-4 prvi oblimin faktor definiran je kao povjerenje u ljude, premda bi se, prema modelu ličnosti psihoanalitičke škole, takav faktor mogao prepoznati kao ne frustrirano socijalno ponašanje, te povjerenje prema okolini, dok bi se drugi oblimin faktor u ovoj skali mogao okarakterizirati kao stalno nastojanje da se ispolji dobronamjernost, tj. kao aktivna dobronamjernost ili tzv. socijalna ugrađenost.

U skali SP-5 prvi oblimin faktor može se okarakterizirati kao neodređena reakcija straha i izbjegavanje kontakata zbog straha koji ponekad može imati i konkretno obilježje, pa se na osnovu tih informacija ovaj faktor mogao definirati kao neprilagodljivost s anksioznim obilježjima, premda bi se mogla postaviti i hipoteza da je ovaj faktor pod utjecajem znatno većeg broja drugih dimenzija iz prostora patoloških konativnih faktora. Drugi oblimin faktor u ovoj skali definiran je tvrdnjama koje indiciraju mogućnost da se radi o neprilagodljivosti s agresivnim obilježjima, premda bi se u ovom slučaju mogla postaviti hipoteza o prisutnosti nekih drugih obilježja iz prostora konativnih faktora.

Na temelju najvećih paralelnih projekcija tema na prvi faktor skale SP-6 moglo se pretpostaviti da je on odgovoran za negativistički stav prema stavovima i reakcijama okoline ili općenito kao faktor sebičnosti, a drugi faktor u ovoj skali ponajviše nosi informacije o dimenziji lič-

* Rezultati najnovijih istraživanja o strukturi konativnih faktora (Momirović, Ignjatović, 1975), koji još nisu objavljeni indiciraju pretpostavku da su dimenzije socijalne prilagodljivosti određene većim brojem regulativnih mehanizama koji su, pod vidom kibernetičke teorije o njihovoj strukturi i funkciji, definirani kao efikasnost sistema za regulaciju i kontrolu obrambenih reakcija, efikasnost sistema za integraciju regulativnih funkcija, efikasnost sistema za regulaciju i kontrolu organskih funkcija, fleksibilnost programa za regulaciju i kontrolu, efikasnost sistema za homeostatičku regulaciju, efikasnost sistema za regulaciju i kontrolu reakcija napada, efikasnost sistema za integraciju u socijalno polje i efikasnost sistema za regulaciju ekscitatorno-inhibitornih procesa. Interpretirane pod tim vidom, dimenzije socijalne prilagođenosti vjerojatno će biti oslobođene grešaka redukcionističkog pristupa tretmanu socijalne prilagodljivosti, koji su se očitovale u sociologističkom često psihologističkom, a rjeđe fiziologističkom objašnjavanju socijalne prilagodljivosti, dakle, jednostranom pristupu, umjesto pristupu na temelju interakcije različitih mehanizama odgovornih za modalitete socijalnog ponašanja. Rezultati zasnovani na tim koncepcijama vjerojatno će iziskivati korekcije postojećeg načina razmatranja socijalne prilagodljivosti, pa i razmatranja u ovome radu.

nosti koja se može definirati pretežno kao individualizam.

Tako definirani faktori skala socijalne prilagodljivosti povezani su s rezultatima skala za procjenu stupnja angažiranosti kineziološkim aktivnostima, ali kondenziranima na taj način da je svaki ispitanik imao samo po jedan jedini rezultat (dobijen jednostavnom sumacijom bodova u sve četiri skale), koji je ukazivao na stupanj njegove angažiranosti kineziološkim aktivnostima.

4. 2. Relacija između latentnih dimenzija socijalne prilagodljivosti i angažiranosti kineziološkim aktivnostima

Struktura latentne dimenzije dvanaest faktora socijalne prilagodljivosti koja sa stupnjem angažiranosti kineziološkim aktivnostima ima ne veliku, ali nesumnjivo značajnu vezu, u skadu je s većinom dosada provjerenih hipoteza o sudjelovanju modaliteta ponašanja pri izboru kinezioloških aktivnosti i njihovom diferencijalnom utjecaju na uspjeh u tim aktivnostima.

Dobiveni rezultat se mogao očekivati već i zbog znatne kongruentnosti indikatora skala za procjenu socijalne prilagodljivosti i itema onih testova čiji je intencionalni predmet mjerenja procjena različitih psihološki i psihoanalitički definiranih modaliteta ponašanja koji su u dosadašnjim istraživanjima pokazali vezu s angažiranošću kineziološkim aktivnostima.

Međutim, unatoč velikoj sličnosti čestica skala SP i psiholoških konativnih testova, uspostavljene relacije socijalne prilagodljivosti s kriterijskom varijablom time nisu objašnjene. Dobiveni rezultat ne može se objasniti ni manifestno orijentiranim sociološkim teorijama, jer te veze po definiciji nisu fenomenološkog karaktera, a zbog nedovoljnog ili nikakvog fiziološkog objašnjenja nekih dimenzija ličnosti, niti pojedinim psihološkim ili psihoanalitičkim teorijama.*

Iz razloga što su različite reakcije sistema čovjek, koliko god egzogeno limitirane, u biti uvijek odraz višestruko zavisnih fizioloških mehanizama, određena količina informacija, koja omogućuje da se postave hipoteze o povezanosti između varijable kriterija i strukture latentne dimenzije socijalne prilagodljivosti, može se dobiti tek analizom fiziološki uvjetovanih mehanizama.

Pregledom podataka u tabeli (F-BETA) vidljivo je da prva dva faktora, koji barem prividno sadrže informacije označene kao ekstraverzija i dominacija, imaju znatne pozitivne korelacije sa

stupnjem angažiranosti kineziološkim aktivnostima. Prema rezultatima serije dosadašnjih istraživanja (Ismail, 1969; Kane, 1970; Knotek, 1972; Mraković i sur. 1972) ekstraverzija je u pozitivnim korelacijama sa sudjelovanjem u kineziološkim aktivnostima. Stoga ne začuđuje što su introvertirani oblici ponašanja, obuhvaćeni donekle četvrtim, a naročito dvanaestim faktorom, i u ovom su slučaju na negativnom polu izolirane latentne dimenzije.

Ako se ekstravertno-introvertni oblici ponašanja promatraju u manifestnom obliku, takav je rezultat logičan iz razloga što je za uspjeh u većini kinezioloških aktivnosti neophodna kooperacija među članovima, kao što je logično da će introverzija biti prepreka uspjehu izuzev nekih kinezioloških aktivnosti individualnog karaktera. Međutim, izgleda da struktura izolirane latentne dimenzije nije u skladu s Eysenckovom hipotezom (Eysenck, 1969) da je kortikalna inhibicija fiziološki temelj ekstraverzije. S procesima formiranja uvjetovanih mehanizama ekstraverzija bi trebala biti u negativnim korelacijama, pa ako se pretpostavi da kineziološke aktivnosti pretstavljaju u biti jedan proces uvjetovanja, prema istom autoru mogle bi se očekivati negativne, a ne pozitivne veze između prva dva faktora socijalne prilagodljivosti i kriterijske varijable. Jednako tako izgleda da struktura ove latentne dimenzije nije u skladu ni sa hipotezom Momirovića i suradnika da je kortikalna ekscitacija temelj ekstraverzije, jer se može zaključiti da izoliranu regresijsku dimenziju determiniraju i kontrolni mehanizmi različitog nivoa koji u znatnoj mjeri reguliraju stupanj ekscitacije i inhibicije centralnog nervnog sistema, a ne samo generalna razina uzbuđenosti. Naime, budući da prvi faktor, definiran kao dominacija i vjerojatno neka druga obilježja steničnog sindroma, posebno agresivnost, ima s ovom dimenzijom pozitivnu korelaciju, a deveti i dvanaesti faktor, definirani pretežno kao anksioznost odnosno introverzija i još neki slični modaliteti ponašanja, naročito asteničnog tipa, imaju s izoliranom dimenzijom negativnu korelaciju, stupanj angažiranosti kineziološkim aktivnostima, pod vidom fizioloških mehanizama koji inače definiraju stupanj ekscitacije, može se objasniti na slijedeći način. Intenzitet bavljenja tim aktivnostima valja pripisati znatno većem udjelu mehanizama za kontrolu uzbuđenja i kočenja, čija interakcija omogućava kontrolu ponašanja uopće i kontrolu motoričkih funkcija posebno, a naročito povećanoj propusnosti kanala, od udjela opće razine uzbuđenosti, što se vidi i po negativnim korelacijama faktora socijalne prilagodljivosti, koji ukazuju na odsustvo takve kontrole.

Pozicija prvog faktora na latentnom kontinuumu regresijske funkcije govori u prilog znatnog udjela kontrole uzbuđenja, koja mora biti na dovoljnoj razini da omogućí povećanu neuralnu transmisiju, a time i povećanu mobilizaciju ener-

* koje se danas služe, ako već ne fiziološkim objašnjenjima, barem fiziološkim terminima.

gije neophodne za motoričke zadatke. Međutim, pozicija devetog i donekle dvanaestog faktora može se pripisati učešću inhibitornih mehanizama, u suštini asteničnog tipa, koji su generator dijelova latentnog varijabiliteta i četvrtog faktora (budući ovaj ovisi od kontrole komunikacijskih kanala odgovornih za efikasno uspostavljanje interpersonalnih reakcija), u varijanci angažiranosti kineziološkim aktivnostima. To je učešće takvo da pretstavlja šum bavljenju tim aktivnostima.

Osim toga, učinak u kineziološkim aktivnostima je i pod utjecajem šuma koji proizvode mehanizmi odgovorni za dezintegraciju ekscitatorno-inhibitornih procesa i za poteškoće koordinacije i kontrole reakcija, što potvrđuje pozicija šestog faktora, definiranog pretežno kao paranoidnost i pozicija dvanaestog faktora, označenog djelomično i kao shizoidnost na negativnom polu izolirane latentne dimenzije.

Prema tome, kako su kineziološke aktivnosti, odnosno motoričke sposobnosti u okviru tih aktivnosti pod utjecajem vjerojatno hijerarhijski strukturiranih mehanizama (Gredelj, Metikoš, Hošek i Momirović, 1975) odgovornih za strukturiranost kretanja, sinergijsku regulaciju i regulaciju tonusa, trajanje i intenzitet ekscitacije, očito je da sudjelovanje u kineziološkim aktivnostima zahtijeva egzistenciju složenih struktura mehanizama koji pripadaju kortikalnom i subkortikalnom regulacionom krugu, a posebno diferencijalnu funkciju kontrolnih mehanizama koji usklađuju procese ekscitacije i inhibicije. Dakle, ove aktivnosti zahtijevaju strukture, dobro organizirane u prostoru i vremenu, koje omogućuje integrativno djelovanje višestruko zavisnih senzoro-motoričkih i vegetativnih centara.

Obzirom da analizirana struktura izolirane latentne dimenzije nije nezavisna od procesa uvjetovanja može se pretpostaviti da bi adekvatan kineziološki tretman mogao biti djelomičan regulator negenetskih dijelova varijance mehanizama odgovornih za uspjeh u kineziološkim aktiv-

nostima i za socijalnu adaptaciju uopće. Takav se zaključak, međutim, može pripisati više tradicionalnom poimanju funkcije kinezioloških aktivnosti zasnovanom i na znanstvenim istraživanjima, a u manjoj mjeri rezultatima dobivenim standardnim regresionim postupkom u ovom radu. Naime, cijeli sustav faktora izoliranih iz skala za procjenu socijalne prilagodljivosti odgovoran je za svega 7% varijance varijabli na temelju kojih je procijenjen stupanj angažiranosti kineziološkim aktivnostima. Može se s dosta vjerojatnosti pretpostaviti da je jedan od bitnih uzroka tom rezultatu nedostatak adekvatnih programa usmjerenih na formiranje ličnosti kao i odsustvo odgovornog rada i praktičnog djelovanja na transformaciji dimenzija psihosomatskog statusa u gotovo svim institucionaliziranim organizacijama koje provode kineziološke aktivnosti, što se odražava i na efekte socijalne prilagodljivosti.

5. ZAKLJUČAK

Na uzorku od 809 učenika završnih razreda srednjih škola iz Zagreba primijenjena je baterija od šest mjernih instrumenata za procjenu nekih dimenzija socijalne prilagodljivosti i skala za utvrđivanje intenziteta angažiranosti kineziološkim aktivnostima.

Faktorskom analizom izolirano je dvanaest dimenzija socijalne prilagodljivosti koje se, međutim, nisu mogle interpretirati nezavisno od dobro poznatih konativnih faktora koji su, u stvari, odgovorni za tip ponašanja pojedinca u nekom socijalnom polju.

Primjenom regresione analize utvrđene su nevelike, ali statički značajne relacije između dimenzija socijalne prilagodljivosti i anagažiranosti kineziološkim aktivnostima. Te su veze objašnjene djelovanjem različitih mehanizama među kojima najveću ulogu za analizirani sistem varijabli imaju, izgleda, kontrolni mehanizmi koji reguliraju stupanj ekscitacije i inhibicije funkcija centralnog nervnog sistema.

REGRESIONA ANALIZA ANGAŽIRANOSTI KINEZIOLOŠKIM AKTIVNOSTIMA U PROSTORU LATENTNIH DIMENZIJAMA SOCIJALNE PRILAGODLJIVOSTI

FAKTORI	R	Q (R)	PART-R	BETA	P	SIGMA-B	Q(BETA)	F(BETA)	
SP-1	-1	.09617	.00251	.03633	.04400	.42309	.04276	.00000	.35399
"	-2	.18534	.00000	.17581	.20219	3.74739	.04000	.00000	.68224
SP-2	-3	-.04868	.18630	-.06712	-.07914	.38525	.04157	.05728	-.17919
"	-4	-.09311	.01543	-.03351	-.04036	.37575	.04253	.34293	-.34274
SP-3	-5	-.05791	.11921	-.05038	-.05996	.34718	.04200	.15379	-.21316
"	-6	-.08149	.03207	-.01178	-.01553	.12654	.04656	.73884	-.29998
SP-4	-7	.06110	.06406	.00662	.00781	.04773	.04168	.85136	.22490
"	-8	.03346	.32419	-.00509	-.06601	-.22086	.04227	.11876	.12317
SP-5	-9	-.16413	.00006	-.12328	-.13891	2.27993	.03951	.00046	-.60418
"	-10	-.02319	.51853	.03848	.04721	-.10948	.04331	.00000	-.08537
SP-6	-11	-.05594	.13152	-.00533	-.00637	.03564	.04220	.88005	-.20593
"	-12	-.07741	.04094	.00636	.00752	-.05818	.04173	.85710	-.28495
	DELTA	RO	SIGMA-D	F	DF 1	DF 2	Q		
	.07380	.27166	.96239	5.31865	12	801	.00000		

6. LITERATURA

1. Eysenck, H. J.: Structure of Human Personality. London, 1959.
2. Gredelj, M., D. Metikoš, A. Hošek i K. Momirović: Model hijerarhijske strukture motoričkih sposobnosti 1. Rezultati dobijeni primjenom jednog neoklasičnog postupka za procjenu latentnih dimenzija. Kineziologija, 1975, Vol. 5, br. 1—2, str. 7—81.
3. Hošek, A.: Strukturalna analiza nekih testova za procjenu dimenzija socijalne prilagodljivosti. Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1974 (neobjavljeni rad).
4. Ismail, A. H., J. Kane i D. R. Kirkendall: Relationships among intellectual and nonintellectual variables. Research Quarterly, 1919, No. 4 : 1.
5. Kane, J. E.: Physique and physical abilities of 14-years-old boys, in relation to their personality and social adjustment. Master's thesis, University of Manchester, England, 1962.
6. Knotek, P.: Zavislosti mezi telovöshovnou aktivitou a nekterymi vlastnosmi osobnosti bosluchocu pedagogickych fakult. Teorie a praxe telesne vychovy, No. 3, 1972.
7. Kreč, D., R. S. Kračfild, i I. L. Balaki: Pojedinač u društvu. Beograd, 1962.
8. Momirović, K.: Struktura i mjerenje patoloških i konativnih faktora. Republički zavod za zapošljavanje, Zagreb, 1971.
9. Mraković, M., V. Juras i N. Sabioncello: Strukturalna analiza nekih testova za procjenu dimenzija socijalne prilagodljivosti. Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1973 (neobjavljeni rad).
10. Mraković, M., V. Juras i D. Metikoš: Relacije između nekih konativnih faktora i angažiranosti kineziološkim aktivnostima. Kineziologija, 1972, Vol. 2, br. 2, str. 51—58.